

„Hlavní překážkou zvýšení proočkovanosti je zejména nízké povědomí o reálných dopadech onemocnění a vysoká náchylnost k různým dezinformacím,“ říká hlavní hygienička ČR Pavla Svrčinová

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR odstartovala počátkem září mediální kampaň Odolnější na podporu očkování, díky které chce zvýšit povědomí o očkování mezi českou veřejností, o jeho přínosech pro zdraví člověka, ale také přináší vzdělávací program pro zaměstnance sociálních služeb. Níže vám přinášíme rozhovor s hlavní hygieničkou ČR Pavlou Svrčinovou, která vysvětluje, proč by se měli lidé nechat očkovat, hovoří také o obecně nízkém povědomí lidí o vlastním zdraví a prevenci či o překážkách, které lidem brání nechat se očkovat.

Ing. Petra Cibulková
šéfredaktorka

Vědci v posledních letech přicházejí s poznatky, že očkování snižuje riziko kardiovaskulárních onemocnění, ale také Alzheimerovy choroby, a to až o 40 %. Je podle vás očkování jednou z cest, jak předejít nemocem ve stáří?

Překvapivé tyto poznatky jistě nejsou, vývoj medicíny a vědy jde rychle kupředu a s tím přicházejí i nové poznatky o onemocněních, o jejich prevenci a léčbě. Je známo, že prodělání chřipky může významně snižovat obranyschopnost organismu. Zatímco očkování naopak obranyschopnost zvyšuje, a to tak, že očkování snižuje nejen riziko samotné nákazy, ale zejména významně snižuje riziko zhoršení existujícího chronického onemocnění, což například v případě onemocnění oběhové soustavy může významně snížit i riziko vzniku komplikací a akutních příhod včetně infarktu myokardu.

Proč je očkování tou nejúčinnější formou prevence?

Obecně, díky očkování se podařilo snížit nejen počet případů infekčních onemocnění, ale zejména počet případů trvalého poškození zdraví a úmrtí na různé infekční nemoci. Při pohledu do minulosti a srovnání se současným výskytem je pozitivní dopad očkování nejen v ČR, ale zejména globálně jasně zřetelný. Díky očkování se podařilo vymýtit pravé neštovice, blízko

Pavla Svrčinová

eradikace je také přenosná dětská obrna a u celé řady dalších infekčních onemocnění se podařilo snížit jejich výskyt, a tím i dopady na minimum. V současné době máme k dispozici vakcíny, které zabraňují více než dvaceti život ohrožujícím nemocem a pomáhají lidem všech věkových kategorií žít delší a zdravější život. Očkování v současnosti každoročně zabrání 3,5–5 milionům úmrtí na nemoci, jako je záškrt, tetanus, černý kašel, chřipka a spalničky. Očkování je tak klíčovým preventivním nástrojem pro snižování dopadů na veřejné zdraví, a to v každém věku.

Přijde mi, že pandemie covidu-19 rozdělila českou společnost co se týče očkování ještě více, než tomu bylo doposud. Co jsou hlavní překážky, které brání v očkování? Proč se ho lidé bojí?

Očkování se bohužel stalo jakousi obětí svého úspěchu, společnost rychle zapomíná a dostatečně si neuvědomuje, kde bychom byli bez očkování proti pravým neštovicím, proti přenosné dětské obrně, spalničkám a proti celé řadě dalších infekčních onemocnění, které se buď podařilo vymýtit, jako tomu bylo v případě pravých neštovic, nebo minimalizovat jejich výskyt v případě ostatních infekčních nemocí. Hlavní překážkou je zejména nízké povědomí o reálných dopadech onemocnění a vysoká náchylnost k různým dezinformacím, které dokážou být velmi suggestivní a velmi rychle se prostřednictvím sociálních sítí šíří. Lidé si v případě prevence očkováním jen málo uvědomují, že chřipka nebo covid-19 nejsou jen zdravotním problémem, ale také ekonomickým. Očkování proti chřipce a proti covidu-19, kromě toho, že významně snižuje riziko komplikací, závažného průběhu a hospitalizace, snižuje i délku pracovní neschopnosti, a tím i ekonomickou ztrátu.

Nejen česká veřejnost se nechává ovlivnit minoritními názory, které zaznívají z médií. Např. Michal Bauer z pracoviště CERGE-EI představil v loňském roce výsledky dotazníkového šetření uskutečněného ve spolupráci s Českou lékařskou komorou, podle kterého měli lidé velmi špatnou představu o tom, co si lékaři myslí o podpoře očkování proti covidu-19. Jak tedy více zacílit na veřejnost a zvýšit proočkovanost? Co taková vakcinační gramotnost v českém prostředí?

Začala bych od konce a obecně, povědomí o vlastním zdraví, prevenci je v ČR bohužel na velmi nízké úrovni, stačí se podívat na čísla onkologických onemocnění, kde u některých z nich zaujímá ČR dlouhodobě přední příčky. A přitom dnes právě díky postupu vědy a medicíny jsou již tato onemocnění velmi dobře preventabilní, a to jak včasnou diagnostikou, tak i primární prevencí, tj. např. zdravým životním stylem, který zvyšuje obranyschopnost organismu. Stejně tak je tomu i u vakcinační gramotnosti, lidé bohužel v mnohých případech stále věří, že je lepší onemocnět prodělat, než mu předcházet. Ano, je možno namítat, že ve většině případů má chřipka nebo covid-19 lehký průběh, ale není tomu tak vždy, a v obou případech může skončit až fatálně. Tomu však díky očkování lze předejít a významně snížit i riziko dlouhodobých následků, které nejsou jen zdravotní, ale prolínají se i do oblasti sociální a ekonomické. Proto je nezbytné s veřejností o důležitosti očkování proti infekčním onemocněním komunikovat, připomínat, že je to jeden ze základních nástrojů ochrany veřejného zdraví. Ale hlavní břemeno leží na lékařích, kteří jsou v přímém kontaktu s pacientem a jsou tím základním kamenem primární prevence.

Někteří odpůrci očkování se ohánějí kolektivní imunitou, proč by se měli nechat očkovat, když jsou některé nemoci již vymýcené nebo je podle nich lepší, když člověk nemoc prodělá a vytvoří si vlastní imunitu. Že už to vlastně není ani potřeba. Co byste jim vzkázala?

Ať se ohlédnou nejen do minulosti, jak vypadaly následky po proděláním nemoci, ale také na současné obrázky z míst, kde se stále infekční nemoci, které jsou u nás vzácné, vyskytují. Jenom na spalničky zemře na světě ročně více než 100 tisíc neočkovaných dětí mladších pěti let, zejména v oblastech, kde je očkování proti těmto nemocem na velmi nízké úrovni. Očkování je jedním z největších úspěchů moderní medicíny a zachránilo již miliony životů. Například Světová zdravotnická organizace uvádí, že díky očkování proti spalničkám se podařilo v letech 2001 až 2021 předejít více než 50 milionům úmrtí na toto onemocnění. Odmítavý postoj k očkování, zejména pak u rodičů dětí, zvyšuje riziko, že se opět vyskytnou onemocnění, která tu dříve nebyla, nebo se budou vyskytovat v mnohem vyšší míře než doposud, což je velké riziko pro zdraví. Mezi veřejností bohužel přetrvává i mylná a nebezpečná informace, že lepší je infekční onemocnění prodělat, než se

V rámci kampaně *Odolnější* – očkování posiluje zdraví ve stáří vytvořila Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR také krátké informační videospoty, které můžete zhlédnout na Facebooku Asociace a také na jejím YouTube kanále.

Vydala také informační brožuru, kterou si můžete stáhnout z webu Asociace www.apsscr.cz v sekci Vydáváme -> Odborná publikační činnost.

nechat očkovat. Ano, je možno namítat, že většina onemocnění může mít lehký průběh bez komplikací, ale je tu i řada případů s velmi vážnými komplikacemi, kterým lze právě očkováním předejít, stejně tak jako úmrtím.

Není očkování jako očkování. Která očkování by podle vás neměli senioři rozhodně opomíjet?

Blíží se sezona respiračních infekcí, tak bych určitě doporučila očkování proti chřipce, covidu-19, RS viru a pneumokokům, tedy proti onemocněním, jejichž výskyt je v tomto období častější, a senioři představují skupinu více ohroženou závažnějším průběhem a se zvýšeným rizikem hospitalizace v případě nákazy. Dále je určitě doporučeno i očkování proti klíšťové encefalitidě, u něhož se mimochodem také doporučuje začít s aplikací již v zimě, i když obecně lze očkovat celoročně. Očkování v chladných měsících proti klíšťové encefalitidě je vhodné zejména kvůli tomu, že si tělo do nástupu sezóny, kdy jsou klíšťata nejvíce aktivní, stihne vytvořit dostatek protilátek.

Očkování je jedním z největších úspěchů moderní medicíny a zachránilo již miliony životů. Například Světová zdravotnická organizace uvádí, že díky očkování proti spalničkám se podařilo v letech 2001 až 2021 předejít více než 50 milionům úmrtí na toto onemocnění.

Jak moc může stát zasahovat do svobodné vůle člověka nechat se naočkovat? Pokud po očkování nastanou nějaké komplikace, myslíte si, že by měl být právně vymahatelný nějaký postih? Přesvědčilo by to některé odpůrce?

Toto je poměrně složitá otázka, člověk by měl být primárně odpovědný sám za své zdraví, zároveň je však součástí společnosti, stát by tedy primárně neměl zasahovat do svobodné vůle člověka, ale měl by doporučovat, zvyšovat povědomí o be-

nefitech očkování a o dopadech proděláním onemocnění. Lidé by měli být seznámeni s tím, že proděláním onemocnění to mnohdy nemusí skončit, u některých infekčních onemocnění jsou časté trvalé následky, které nemají dopad jen na zdraví, ale také na společenské a pracovní uplatnění. Jiná situace je u dětí, kde bohužel stále musíme trvat na povinném očkování.

Kdo všechno by mohl, resp. měl podle vás očkovat, aby se zjednodušil přístup k očkování? Měli by podle vás očkovat i farmaceuti? V Česku může aplikovat očkovač látku zatím pouze lékař nebo sestra za přítomnosti lékaře.

Optimálním řešením je, aby očkování prováděl poskytovatel zdravotních služeb, který má osobu v péči. V některých specifických případech, jako jsou očkování při mimořádných situacích v ohnisku nákazy, je vhodné i očkování ze strany epidemiologů nebo infektologů.

Kdo očkování platí?

Očkování je hrazeno v případech stanovených legislativou jako povinné ze státního rozpočtu nebo veřejného zdravotního pojištění, z veřejného zdravotního pojištění jsou hrazena i očkování pro vybrané skupiny osob, jako je tomu například u chřipky, kde je očkování hrazeno osobám starším 65 let a skupinám osob s vybranými chronickými onemocněními. Pak však existují případy, kdy je očkování prováděno tzv. na žádost fyzické osoby, a zde si očkování včetně aplikace platí osoba sama. Je však třeba určitě dobré zmínit, že pojišťovny na různá očkování přispívají.

Které státy by mohly být Česku inspirací, co se týče podpory očkování?

Určitě severské státy, jako je Švédsko, Finsko, Dánsko, kde je velmi dobré povědomí o očkování a jeho důležitosti v ochraně veřejného zdraví. Obecně lidé v těchto zemích vnímají své zdraví jako důležité a dbají a pečují o něj, vědí, že prevence je důležitá. A očkování patří mezi základní nástroje prevence. ■

„Očkování samo o sobě je jednou z neúčinnějších forem prevence ve všech věkových skupinách,“

říká Boris Šťastný, všeobecný praktický lékař

Přinášíme vám druhý rozhovor v rámci osvětové kampaně ODOLNĚJŠÍ – OČKOVÁNÍ POSILUJE ZDRAVÍ VE STÁŘÍ, kterou spustila Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR v září. Tentokrát jsme se zeptali Borise Šťastného, všeobecného praktického lékaře ze společnosti RESPIMED, podle kterého je očkování samo o sobě jednou z neúčinnějších forem prevence ve všech věkových skupinách. Přestože drtivá většina lidí v Česku přistupuje velmi zodpovědně k očkování svých dětí, vakcinační gramotnost u nich samotných je horší. Jak Šťastný v rozhovoru zmiňuje, řadu očkování lidé nepovažují za přínosnou, dokonce si myslí, že je škodlivé. Osvěta je proto dle něj užitečná v jakémkoliv věku.

Ing. Petra Cibulková

šéfredaktorka

Proč je důležité očkovat seniory?

Je to prosté. Infekční onemocnění u seniorů zvyšují celkovou morbiditu a mortalitu, mají vážnější klinický průběh, vyšší pravděpodobnost bakteriálních superinfekcí i vyšší pravděpodobnost nutnosti hospitalizace a úmrtí.

Je rozdíl v očkování seniora, který žije doma, a tím, který žije v nějakém kolektivním zařízení, jako je domov pro seniory či dům s pečovatelskou službou? Rozlišoval byste doporučení pro tyto skupiny např. co se týče povinnosti očkování?

Ano, v pobytových zařízeních sociálních služeb, ale i v lůžkových zdravotnických zařízeních, jako jsou například léčebny dlouhodobě nemocných, je samozřejmě vyšší pravděpodobnost šíření infekcí. Samostatnou kapitolou je pak dávka infekčního patogenu, které klient v těchto komunitách v případech šíření infekce čelí. I proto bylo v pobytových sociálních službách zavedeno plošné očkování proti určitým onemocněním. Velkou pozornost je třeba věnovat i personálu těchto zařízení. U seniorů, kteří žijí doma, bych pak apeloval na proočkování příbuzných, kteří s nimi přicházejí do úzkého kontaktu, protože většinou se nakazí od nich.

Vědci v posledních letech přicházejí s poznatky, že očkování proti chřipce snižuje riziko kardiovaskulárních onemocnění, ale také Alzheimerovy cho-

roby, a to až o 40 %. Jsou pro vás tyto poznatky překvapivé?

V tomto ohledu jsem opatrný činit nějaké závěry či prohlášení, bude potřeba počkat na výsledky dlouhodobých studií.

Proč je očkování v seniorním věku jednou z neúčinnějších forem prevence?

Očkování samo o sobě je jednou z neúčinnějších forem prevence ve všech věkových skupinách. U seniorů je tento efekt výraznější, protože většina z nich trpí několika chronickými nemocemi a jejich imunita bývá obvykle znatelně snižena.

Kdy je vhodné, aby se senior nechal naočkovat? A která očkování jsou podle vás ta nejprospěšnější?

Záleží, o jakém očkování hovoříme. Obecně je nejlépe načasovat sezonní očkování do období před propuknutím epidemií. Určitě je dobré dbát na doporučení registrujícího všeobecného praktického lékaře, sledovat v médiích epidemiologický vývoj podložený údaji Státního zdravotního ústavu a doporučení České vakcinologické společnosti. Za samozřejmé u seniorů pokládám očkování proti chřipce a covidu-19, významné je i očkování proti pneumokokům. Všechna tato očkování podstatně snižují vážný a fatální průběh onemocnění. Vždy je však potřeba ze strany lékaře individuálně hodnotit stav klienta a celkový přínos očkování.

Hovoří se o finanční gramotnosti, ale co taková vakcinační gramotnost? V jakém věku by podle vás bylo vhodné začít s osvětou o prospěšnosti očkování, aby ho člověk přijal takřka jíc za své?

Drtivá většina lidí u nás velmi zodpovědně přistupuje k očkování svých dětí. Vakcinační gramotnost u dospělých je však horší, řadu očkování lidé nepovažují za přínosnou, dokonce si myslí, že je škodlivé. Osvěta je užitečná v jakémkoliv věku.

Jak by se měla vláda / příslušná ministerstva zapojit, aby se zvyšovala vakcinační gramotnost?

Určitě kvalitními kampaněmi a širokou podporou lékařů a ostatních zdravotnických pracovníků na úrovni primární péče.

I v sociálních službách nepadá jednotný názor na povinnost očkování, diskuzi rozbouřila i doba pandemie covidu-19. I když zde se jasně ukázalo, že očkování mělo smysl. Jak moc může poskytovatel sociální služby či lékař zasahovat do svobodného práva člověka (ať již klienta, či zaměstnance) nechat se naočkovat? Umí vůbec lékaři správně se svými pacienty komunikovat?

V tuto chvíli nejsem zastáncem povinného očkování proti covidu-19, a to jak u klientů, tak i zaměstnanců.

Je jasné, že zdravý životní styl, pomineme-li genetické faktory a faktory životního a pracovního prostředí, je základem pro dlouhověkost. Na otázku, zda jsou v České republice podmínky vhodné ke kvalitně prožitému stáří, nelze bohužel odpovědět jednoznačně.

Kdo všechno by mohl podle vás očkovat, aby se zjednodušil přístup k očkování? Měli by podle vás očkovat i farmaceuti? V Česku může aplikovat očkovač látku zatím pouze lékař nebo sestra za přítomnosti lékaře.

Nejde-li o nějaký výjimečný stav země, pokládám očkování lékařem nebo všeobecnou, respektive praktickou sestrou za jeho přítomnosti za jediné správné. Tak jako farmaceuti nesouhlasí s tím, aby lékaři vydávali léky, lékaři by neměli souhlasit s tím, aby farmaceuti očkovali.

V souvislosti s prodloužením délky života ve zdraví je ale důležité hovořit také o kvalitě života. Může se člověk připravit na stáří? Jsou podmínky v České republice vhodné ke kvalitně prožitému stáří?

Je jasné, že zdravý životní styl, pomineme-li genetické faktory a faktory životního a pracovního prostředí, je základem pro dlouhověkost. Na otázku, zda jsou v České republice podmínky vhodné ke kvalitně prožitému stáří, nelze bohužel odpovědět jednoznačně. Naštěstí stále ještě máme kvalitní zdravotní a sociální péči. Naopak za velký problém pokládám prudce se zhoršující ekonomickou situaci, která na seniory citelně dopadá. Nekonceptní hospodářská politika vlády, rostoucí ceny základních životních potřeb a inflace obecně či třeba neexistence udržitelné důchodové reformy, to pohodě a spokojenosti ve stáří jistě neprospívá. ■

V rámci mediální kampaně na podporu očkování nabízíme:

ZDARMA účast na vzdělávacích programech – kurzy probíhají online i prezenčně

Očkování pro delší a zdravější život

- Aktuální zákony a vyhlášky, které se vztahují k hygienickým požadavkům na provoz zařízení poskytující sociální služby
- Nosokomiální nákazy – základní znalosti o šíření nákazy a možnosti jejich prevence
- Vznik a prevence některých infekčních onemocnění
- Dodržování hygienicko-epidemiologických režimů
- Péče o ruce jako zdroj infekce

Cílová skupina – zaměstnanci pobytových a terénních sociálních služeb, neformální pečující

Termíny kurzů budou sjednány individuálně.

Jak se mohu přihlásit?

Nabídku online kurzů sledujte zde:
<https://www.institutvzdelavani.cz/>
v sekci WEBINÁŘE ZDARMA.

Pro více informací kontaktujte:
Terezu Štěrbovou
E-mail: komunikace@apsscr.cz
Tel.: 604 926 669

Účastníci obdrží osvědčení o absolvování akreditovaného semináře v rozsahu 8 hodin.